

Protestantse
Kerk

Niet met steen en hout alleen

Beleidsplan Protestantse wijkgemeente Heemse West 2016-2020

*God wil aan ons telkens weer tonen
dat Hij genadig is en trouw.
Dat Hij met ons samen wil wonen,
geeft ons de moed voor dit gebouw.
Maar niet met steen en hout alleen
is 't grote werk gedaan.
't Zal om onszelve gaan.*

Lied 971: 2 (Liedboek 2013)

Beleidsplan Protsestantse wijkgemeente Heemse West

2016-2020

Woord vooraf

De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland rekent het in ordinantie 4, artikel 7, tot de taak van de kerkenraad om een beleidsplan vast te stellen 'ter zake van het leven en werken van de gemeente'. In artikel 8 van dezelfde ordinantie lezen we:

De kerkenraad stelt telkens voor een periode van vier jaar een beleidsplan op, na daarover overleg gepleegd te hebben met het college van kerkrentmeesters, het college van diakenen en met alle daarvoor in aanmerking komende organen van de gemeente. Elk jaar pleegt de kerkenraad met dezelfde colleges en organen overleg over eventuele wijziging van het beleidsplan. Nadat de kerkenraad het beleidsplan of een wijziging daarvan voorlopig heeft vastgesteld, wordt dit in de gemeente gepubliceerd. De kerkenraad stelt de leden van de gemeente in de gelegenheid hun mening over het beleidsplan of de wijziging kenbaar te maken. Daarna stelt de kerkenraad het beleidsplan of de wijziging vast.

Het beleidsplan van wijkgemeente Heemse West is al enige tijd 'over datum'. De kerkenraad was dus toe aan een nieuw beleidsplan, dat hij u hierbij aanbiedt. We hebben geprobeerd het zo beknopt en concreet mogelijk te maken en hopen dat het niet het zoveelste stuk is dat in de bekende bureaulade verdwijnt. Het geeft vooral ook vragen aan om mee aan de slag te gaan. In de kerkenraadsvergadering van januari 2016 besluiten we met welke onderwerpen we per jaar aan de slag gaan en hoe we evalueren en toetsen of de doelstellingen zijn behaald.

De titel van dit beleidsplan luidt: 'Want niet met steen en hout alleen'. Het is een regel uit lied 971. In de wijkgemeente bemerken we, dat er veel liefde is voor de prachtige, oude Witte of Lambertuskerk. In vrijwel elk huis is een tekening, foto of schilderstuk te vinden met daarop de Witte of Lambertuskerk afgebeeld. Maar met alleen een prachtig kerkgebouw zijn we nog geen gemeente. Het lied zegt terecht, dat het om onszelve zal gaan. Daartoe wil dit beleidsplan een oproep en aansporing zijn.

Beleid en plannen maken is nuttig en nodig, maar het komt aan op de realisering ervan. Moge de God van de hemel het ons doen gelukken (Neh. 2:20).

Heemse, december 2015

voorzitter: (ds L. van Rikxoort)

scriba: (R. Schoemaker)

Hoofdstuk 1 - De gemeente

De gemeente

Feitelijke beschrijving

De wijkgemeente Heemse West in de protestantse gemeente Hardenberg-Heemse is ontstaan uit de voormalige Hervormde wijkgemeente, dus niet uit een fusie tussen een voormalige Gereformeerde wijk en een voormalige Hervormde wijk. De wijkgemeente staat in de confessionele traditie binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Wijkgemeente Heemse West omvat het dorp Heemse rondom de Witte of Lambertuskerk, gelegen tussen de N34, Haardijk en Rheezerweg en de buitengebieden Rheeze, Diffelen, Rheezerveen, Heemserveen en Collendoorn. Ongeveer tweederde van de gemeenteleden woont op het platteland, het andere deel in de bebouwde kom. Het grootste deel bestaat uit de autochtone bevolking.

De gemeente telt op dit moment (25-11-2015) 693 geregistreerde leden. Er zijn 226 doopleden, 438 belijdende leden en 28 overige leden, waaronder 21 ongedoopte kinderen, 1 blijkever en 6 meegeregistreerden. Totaal 344 pastorale eenheden (gemiddeld aantal personen per PE is 2,0).

De leeftijdsopbouw is als volgt:

0 - 19 jaar	120	17,3%	60
20 - 39 jaar	101	14,6%	55
40 - 64 jaar	240	34,6%	132
> 64 jaar	231	33,3%	104

Voor wat de leeftijdsgroep 0-19 jaar betreft zitten we - afgezet tegen de bevolking van Nederland - zo'n 7% onder het gemiddelde. En wat betreft de leeftijdsgroep 65 e.o. zo'n 19% boven het gemiddelde! Een snelle conclusie is dat we een vergrijzende gemeente zijn. (Voor een meer uitgebreide statistiek: zie bijlage 1).

Bijbels

In de bijbel komen we verschillende beelden voor de kerk of de gemeente tegen. Zo wordt de gemeente gezien als één kudde met één Herder (Joh. 10:1-6), als een groep mensen waarin de Geest van God woont, als een tempel die gewijdt is aan de Here (I Kor. 3: 16; Ef. 2: 11-22), als ranken van de Wijnstok (Joh. 15), als zout en licht en als een stad op een berg (Mt. 5: 13-16), als bruid van Christus (2 Kor. 11: 2; Ef. 5: 25-27), als volk van God (2 Petr. 2: 9). Misschien wel het bekendste beeld is dat van de gemeente als lichaam van Christus (Rom. 12: 3-7; I Kor. 12:4-31).

In zekere zin zijn het ideaalbeelden. Het is geloofstaal. Als Paulus bijvoorbeeld in de brief aan de Romeinen spreekt over de gemeente als lichaam van Christus, is er van concretisering nog geen sprake.¹ Als de gemeente het lichaam van Christus is, dan betekent dit niet dat de gemeente met Christus samenvalt, maar dat de gemeente Hem toebehoort en representeert. De gemeenteleden hebben verschillende gaven en zo vullen

¹ Vgl. Riemer Roukema, 'De christelijke gemeente in het Nieuwe Testament: ideaal en werkelijkheid', in: Jan B.G. Jonkers, Joke Bruinsma-de Beer (red.), *Gemeente gewogen. Theologen in gesprek over de kerkelijke gemeente*, Kampen 2000, 35-46.

zij elkaar aan. Juist die verscheidendheid aan gaven in de gemeente maakt haar tot een geheel. Dat is het ideaal. Daar zullen we naar moeten streven.

We behoren Christus toe en zijn met Hem als het Hoofd van de gemeente verbonden. Hij bepaalt ons beleid en belijden. Hij is het hart van ons gemeente-zijn. We zijn opgenomen in het verbond van God met ons mensen. Zo vormen we 'een gemeenschap waarover in Christus Gods grote 'Ja' is uitgeroepen.'² Daar zullen we elke keer weer bij bepaald moeten worden.

Niet alleen zijn we als gemeente met Christus verbonden, maar in Hem ook aan elkaar. Eensgezindheid, onderlinge liefde, betrokkenheid op en zorg voor elkaar zijn voor een levende gemeente onmisbaar.

De gemeente is geen doel in zichzelf, maar is er tot eer van God en geroepen tot dienst aan de wereld. We zijn het eigendom van Christus en weten ons burgers van de hemel (Fil. 3: 20), maar dit betekent niet dat we boven die wereld verheven zijn. We maken er volledig deel vanuit en weten ons op die wereld betrokken. 'Niemand kan zich beter inzetten voor de wereld dan christenen die hun thuis in de hemel weten - niemand kan zich beter inzetten voor zondaars dan zij die leven uit de genade van Christus die al hun zonden vergeven heeft.'³ We leven uit het aan ons geschonken heil en mogen uit die overvloed royaal delen.

Belijdenis

Zoals gezegd staat onze wijkgemeente in de confessionele - d.i. belijdende - traditie. Dat klinkt sommigen ouderwets en behoudzuchtig in de oren. Confessionelen hebben altijd Jezus Christus als het hart van gemeente-zijn, verkondiging en liturgie gezien. Om Hem draait het in de gemeente. Daar houden we onveranderlijk aan vast. Maar dit wil niet zeggen, dat vormen en formuleringen niet kunnen veranderen. Daarbij is de norm het Woord van God, de bijbel. En we beseffen goed, dat we staan op de schouders van ons voorgeslacht. Daarom ook hechten we aan de belijdenissen van de kerk, zoals genoemd in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland, artikel I, lid 4.⁴

² Willem van Asselt, 'Waar staan we voor?', in: Joke Roelevink en Jan Dirk Wassenaar (red.), *Belijdend onderweg. Confessionele Vereniging 1864-2014*, Zoetermeer 2014, 133-148.

³ A. van de Beek, *Gemeente van Christus. Schetsen voor de praktijk*, Zoetermeer 2013, 18.

⁴ 'Het belijden van de kerk geschiedt in gemeenschap met de belijdenis van het voorgeslacht, zoals die is verwoord in de Apostolische geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius - waardoor de kerk zich verbonden weet met de algemene christelijke Kerk -, in de Onveranderlijke Augsburgse confessie en de catechismus van Luther - waardoor de kerk zich verbonden weet met de lutherse traditie-, in de catechismus van Heidelberg, de catechismus van Genève en de Nederlandse geloofsbelijdenis met de Dordtse leerregels - waardoor de kerk zich verbonden weet met de gereformeerde traditie.'

Aandachtspunten

We zullen na moeten denken over de volgende vragen:

- hoe om te gaan met de vergrijzing?
- hoe kunnen we de zgn. middengeneratie meer en vaker bereiken?
- hoe kunnen we zoveel mogelijk gemeenteleden met de hun geschonken gaven en talenten laten participeren?
- zetten we ons (voldoende) in voor de wereld (de omgeving waarin we kerk zijn)?
- hoe bereiken we mensen met het evangelie?
- hoe kunnen we als gemeente die staat op het fundament van de bijbel en de belijdenissen aansprekend zijn voor mensen in déze tijd?

Hoofdstuk 2 - De eredienst

De eredienst

De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland zegt: 'Geroepen door haar Heer komt de gemeente samen tot de lezing van de Heilige Schrift en de prediking van het evangelie, de bediening en viering van de doop en het avondmaal, de dienst van lofzang en gebed en de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid' (artikel VII, lid 1).

De zondagse eredienst vormt het centrum van het gemeente-zijn. In de eredienst gaat het om een ontmoeting met de HERE God en elkaar. We komen in de eerste plaats naar de kerk om de HERE God te loven en te prijzen door onze aanwezigheid, in liederen en gebeden, in het horen naar zijn Stem, in het geven van onze gaven. We ontmoeten Hem in het bijzonder als het Woord opengaat en wordt verkondigd.

Prediking

Met de apostel Paulus zeggen we, dat het in de verkondiging om Christus gaat (vgl. 2 Kor. 4:5; 1 Kor. 1: 23 en 2: 2). Het gaat om de prediking van de verzoening tussen God en mens en mensen onderling. Verzoening die mogelijk is gemaakt door het lijden en sterven van de Here Jezus Christus. Van daaruit komen ook andere aspecten van het (geestelijk) leven aan de orde.

We verwachten van de (gast)predikant dat de bijbeltekst / het bijbelgedeelte zorgvuldig wordt uitgelegd en vertaald wordt naar deze tijd: wat heeft de tekst ons nú te zeggen? Met andere woorden: hoe kan de boodschap vandaag handen en voeten worden gegeven? Zoals gezegd zal Christus het hart vormen van de verkondiging. We zeggen daarom wel dat de prediking

christocentrisch moet zijn. Maar ook *trinitarisch*, dat wil zeggen dat niet alleen Christus wordt verkondigd, maar ook de eeuwige liefde van de Vader (die zijn Zoon over had voor de redding van de wereld, vgl. Joh. 3: 16) en de Heilige Geest, die het heil toepast aan ons hart. De Heilige Geest geeft de beleving en helpt ons het evangelie (voor) te leven. We verwachten dat de prediking aansluit bij de leefwereld van mensen en de pastorale praktijk.

Trouw

De schrijver van de Hebreeënbrieff roept ons op 'in plaats van weg te blijven van onze samenkomsten, zoals sommigen doen, elkaar juist [te] bemoedigen', en 'dat des te meer naarmate de dag van Christus' komst dichterbij komt' (Hebr. 10: 25). Helaas, moeten we constateren, is lang niet elk lid van de gemeente trouw in het bezoeken van de (zondagse) bijeenkomsten. We doen niet alleen de HERE God maar ook onszelf tekort als we de kerkgang verzuimen.

Orde van dienst

De zondagse orde van de kerkdienst ziet er in onze wijkgemeente ongeveer als volgt uit:

- inleidend orgelspel
- woord van welkom/afkondigingen (door de dienstdoende ambtsdrager)
- intochtslied (meestal een psalm)
- moment voor persoonlijk gebed
- votum en groet
- verootmoediging en schuldbelijdenis
- lied
- genadeverkondiging
- lied
- lezing van de Tien Geboden/Woorden of een Nieuwtestamentische gebodslezing⁵
- lied
- gebed om verlichting met de Heilige Geest
- voor de kinderen (gesprekje met de kinderen of een kinderverhaal)
- wegzendlied (het door de kinderen op school geleerde lied)
- de kinderen gaan naar de kinderkerk
- schriftlezing(en)
- lied
- verkondiging
- lied
- dankgebed – voorbeden – Onze Vader
- inzameling van de gaven (de kinderen komen weer terug in de kerk)
- slotlied
- heenzending en zegen
- gezongen 'amen' (3x)
- uitleidend orgelspel

Nog een aantal opmerkingen bij de orde van dienst.

1. Het staat de dienstdoende predikant vrij te kiezen voor de bijbelvertaling van het NBG óf de Nieuwe Bijbelvertaling. In de regel wordt de Nieuwe Bijbelvertaling gebruikt, omdat de taal ervan beter aansluit bij de mensen van deze tijd.

2. Voor liturgische formulieren wordt gebruik gemaakt van het Dienstboek van onze kerk of de aanvulling daarop 'waarin de verbondenheid met het gereformeerde confessionele erfgoed tot uiting komt'.⁶

3. Als een gemeentelid is overleden is er vóór het dankgebed en de voorbeden een moment van gedachtenis. We staan zowel stil bij het overlijden van een gemeentelid uit de eigen wijk, als ook bij die uit de wijkgemeenten Heemser Esch en Marslanden. Op de laatste zondag van het kerkelijk jaar noemen we alle namen van de overleden uit genoemde drie wijken. De betrokken families worden per brief uitgenodigd bij de

⁵ De gebodslezing kan ook eerst plaatsvinden, waarna we - in het licht van de geboden - onze schuld belijden en bidden om vergeving. Het *Dienstboek* van de kerk kent een aantal varianten op de Tien Woorden, bijvoorbeeld de Tien Woorden als geloofsbelijdenis.

⁶ *Beproevingen met het oog op de gereformeerde liturgie. Eerste aanvulling op het Dienstboek*, Zoetermeer 2012, p.3.

gedachtenis van de overledenen aanwezig te zijn en ontvangen na afloop van de dienst een herinneringskaart.

4. In de avonddiensten doen we met de wereldwijde kerk belijdenis van ons geloof. De apostolische geloofsbelijdenis (die we ook kunnen zingen) en de geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel zijn daarvoor het meest aangewezen.

5. In bijzondere diensten (bijvoorbeeld diensten met en voor de kinderen) kan van de gebruikelijke orde van dienst afgeweken worden.

Liederen

In de erediensten wordt gebruik gemaakt van het *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk* (2013). We zullen er attent op moeten zijn dat we de psalmen blijven zingen. In de eerste plaats verbinden de psalmen ons met Israël. Daar komt bij, naar een woord van Calvijn, dat het psalmboek is als een spiegel is voor onze ziel.⁷ En van Luther is de uitspraak dat we in de psalmen de heiligen (gelovigen) in het hart zien. In het nieuwe liedboek is het onderscheid tussen psalmen en gezangen weggefallen. We blijven de eerste 150 liederen psalmen noemen en zo worden ze ook vermeld op de borden in kerk en in de orde van dienst.

Niet elk lied uit het nieuwe liedboek zal in onze gemeente gezongen worden. Soms is er een theologische reden, maar het kan ook een muzikale reden zijn om een lied niet te zingen, bijvoorbeeld omdat het om andere begeleiding dan die van een orgel (of piano) vraagt.

Naast liederen uit het nieuwe liedboek kunnen, zeker in zgn. bijzondere diensten, ook liederen uit andere bundels gezongen worden. Die zullen dan in Kerkcontact of in een liturgieboekje worden opgenomen.

Voorbede

De wijkpredikant krijgt zeer zelden een verzoek tot voorbede. Van het zogenaamde 'voorbededoosje' dat in de torenentree staat wordt nooit gebruik gemaakt. Toch is het goed om in de gemeente met en voor elkaar te bidden (zie bijvoorbeeld Handelingen 12: 5). We zullen er over na moeten denken hoe we gemeente meer kunnen betrekken bij de voorbeden. Vanuit de kinderkerk is opgemerkt, dat in gezinsdiensten er vanuit de kinderkerk wel gevraagd wordt waar de kinderen voor zouden willen bidden. Jong geleerd, is oud gedaan.

Kinderen in de kerk

Onze gemeente kent al sinds jaar en dag een zgn. kinderkerk (in andere gemeenten kindernevendienst genoemd). Elke zondag - ook in de schoolvakanties - wordt de kinderkerk gehouden. De kinderen gaan met hun ouders/verzorgers eerst naar de kerk. Na het gebed om de opening van het Woord vindt een gesprekje met de kinderen plaats of wordt een kinderverhaal verteld. Behoudens de perioden waarin de kinderkerk een project heeft (in de 40-dagentijd en de tijd van Advent) zingen we elke zondag het zgn. lied van de maand, dat door de kinderen op school is geleerd.

We zijn als gemeente dankbaar voor de kinderkerk. Wél blijkt dat wanneer de kinderen op ongeveer twaalfjarige leeftijd de kinderkerk verlaten het moeilijk te zijn om de kinderen 'vast te houden'. Het is nodig om ons daar als kerkenraad, leiding van de kinderkerk maar zeker ook als ouders op te bezinnen, zodat de kinderkerk niet de loopplank wordt om de kerk te verlaten.

⁷ Zie de verklaring van Calvijn van de psalmen: *Het boek der psalmen verklaard*, Goudriaan 1972, p. II.

Enige malen per jaar wordt een kinder- of gezinsdienst gehouden. Ook op de kerkelijke feestdagen is er extra aandacht voor de kinderen in de kerkdienst. In 2015 vond voor het eerst (na vele jaren) een kerk- en schooldienst plaats met c.b.s. Rheezerveen. Het is de bedoeling elk jaar een kerk- en schooldienst te houden.

12+

Zoals in het vorige stukje te lezen is, is het moeilijk om de jongeren van 12 jaar en ouder als gemeente 'vast te houden'. Zouden we kunnen komen tot een dienst voor de 12+ groep, waarbij misschien gebruik gemaakt kan worden van Whatsapp, Twitter, internet?

Avonddiensten

Elke zondag is er minstens één dienst van onze wijkgemeente. De diensten worden gehouden in de Witte of Lambertuskerk, Scholtensdijk 24. Een aantal malen per jaar houden we een gezamenlijke dienst met wijkgemeente Heemser Esch. In de Witte of Lambertuskerk wordt elke zondag ook een avonddienst gehouden. Om en om onder verantwoordelijkheid van de kerkenraden van wijkgemeente Heemser Esch en wijkgemeente Heemse-West. We zien dat het bezoek van de avonddiensten terugloopt. Hoe zouden we dat kunnen keren? Onderzocht wordt hoe we mogelijk tot een andere invulling van (een aantal van) de avonddiensten kunnen komen. Met enige regelmaat wordt bijvoorbeeld gevraagd naar een zangdienst. Ten slotte is de vraag gesteld of het niet mogelijk zou zijn om af en toe na de avonddienst een preekbespreking te houden.

Ontmoeting

Op zondag ontmoeten we de Here God in de kerkdiensten. Maar we ontmoeten ook elkaar. De welkomsc commissie - als vertegenwoordiging van de wijkgemeente - begroet de kerkgangers en deelt Kerkcontact en eventueel de orde van dienst (het zgn. liturgieboekje) uit. Na afloop van de morgendienst op de tweede zondag van de maand is er gelegenheid om elkaar ook na de dienst te ontmoeten in de 'Aerninckhoff' (koffiedrinken na de dienst). Ook na afloop van sommige bijzondere diensten (zoals die waarin ambtsdragers worden bevestigd) is er gelegenheid tot ontmoeting. En, tot slot, gedurende de zomervakantie is er, met het oog op de vele vakantiegasten, elke zondag koffiedrinken. We zullen er attent op moeten zijn - en de gemeente daar ook steeds weer bij bepalen - dat we gastvrij zijn.

Aandachtspunten:

- hoe kunnen we de kerkgang stimuleren?
- hoe houden we kinderen vast als zij de kinderkerk hebben verlaten?
- hoe kunnen we de terugloop van het aantal bezoekers van de avonddienst keren?
- zou het goed zijn de avonddiensten een andere invulling te geven?
- is het mogelijk tot een dienst voor de 12+ groep te komen, misschien met gebruikmaking van Whatsapp, Twitter en internet?
- is het mogelijk om af en toe, na de avonddienst, een preekbespreking te houden?
- structureel zangdiensten inplannen (is voor 2016 reeds gerealiseerd).
- hoe kunnen we gemeente meer betrekken bij de voorbeden?
- de gemeente dient er steeds weer bij bepaald te worden gastvrij te zijn voor anderen.

Hoofdstuk 3 - De sacramenten

De Protestantse Kerk kent twee sacramenten, t.w. de heilige doop en het heilig avondmaal. God houdt met onze onbevattelijkheid en zwakheid rekening. Daarom heeft hij de sacramenten gegeven om zijn beloften aan ons te verzegelen en ons geloof zo te voeden en in stand te houden (vgl. artikel 33 Nederlandse Geloofsbelijdenis).

We zullen met de sacramenten dus niet slordig om moeten gaan, maar ze op een goede manier dienen te gebruiken. Uiteraard kan in dit stuk *niet uitvoerig* op de doop en het avondmaal worden ingegaan.

Doop

Onder invloed van de evangelische beweging stellen mensen in onze tijd steeds vaker de vraag of geloofsdoopt niet veel betere papieren heeft dan de kinderdoop. We staan

volledig achter de kinderdoop, omdat we geloven in het verbond dat de HERE God met mensen sluit. Tegen Abraham sprak God: 'Ik sluit een verbond met jou en met je nakomelingen, met alle komende generaties, een eeuwigdurend verbond: Ik zal jouw God zijn en die van je nakomelingen' (Gen. 17:7). Vóór de komst van Jezus werd dit voor Israël zichtbaar in het teken van de besnijdenis.

Voor Israël geldt dit tot op de dag van vandaag. Sinds de komst van Jezus wordt het voor ons als kerk zichtbaar in het teken van de doop. Voor Jezus tellen de kinderen helemaal mee (Mc. 10:14). En Petrus zegt op de allereerste Pinksterdag: 'Want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen en allen die ver weg zijn en die de Here, onze God, tot zich zal roepen' (Hand. 2:39). Het mooie van de kinderdoop is, dat God als eerste ja zegt tegen ons. Terwijl we het zelf nog niet doorhebben, gaat de genade van onze Here naar ons uit.

Hoewel in het Nieuwe Testament geen tekst is te vinden waarin het direct en concreet over de kinderdoop gaat, is er bijvoorbeeld Lydia, waarvan wordt gezegd dat zij 'en haar huis' wordt gedoopt. Er ging geen water over het dak, maar iedereen van het gezin werd gedoopt (Hand. 16). Dus ook de kinderen. Ook de Vroege Kerk kende de kinderdoop.

Wordt in de gemeente een kind geboren, dan vragen we de ouders hun kind te laten dopen. Opvallend is dat in onze gemeente het vaak geen vraag is of het kind gedoopt moet worden, maar eerder een vanzelfsprekendheid. Zo hoort dat en in onze familie wordt iedereen gedoopt. In het zgn. doopgesprek dat door predikant en ouderling met de doopouders voorafgaand aan de doop wordt gehouden, blijkt vaak dat de werkelijke betekenis van de doop onbekend is. Te weinig wordt ook beseft dat met het laten dopen van je kind ook een verantwoordelijkheid op je neemt. Het is goed om die verantwoordelijkheid (de doop doet een appèl op de ouders) te onderstrepen, zodat de doop als meer gezien wordt dan een bepaalde (familie)traditie.

Om dat te bereiken zou het mooi zijn als er een vorm van doopcatechese komt. En om ouders te helpen bij de geloofsoopvoeding zou er ook een follow-up moeten zijn, bijeenkomsten waarin ouders elkaar ontmoeten en, bijvoorbeeld onder leiding van de predikant, elkaar daarin te helpen. Pogingen daartoe zijn tot op heden gestrand vanwege te weinig belangstelling.

In onze wijkgemeente kennen we geen vaste doopzondagen. De doop wordt bij voorkeur bediend door de eigen predikant. In de regel zal bij het kraambezoek dat de predikant brengt de vraag naar de doop al aan de orde worden gesteld. In overleg met de predikant wordt de doopzondag bepaald. We gebruiken een doopformulier dat geënt is op het klassieke formulier, maar eenvoudiger is in taalgebruik. We moeten geen onnodige drempels opwerpen. De ouders ontvangen een doopkaart, waarop ook de dooptekst wordt vermeld die hun kind heeft meegekregen.

Heilig avondmaal

Zo vanzelfsprekend als ouders hun kinderen laten dopen, zo vanzelfsprekend blijven gemeenteleden op een zondag waarop het heilig avondmaal wordt gevierd thuis. Toch is het de Here zelf die ons roept 'om naar zijn opdracht zijn dood te verkondigen. Hij wil aan zijn tafel troosten en bemoedigen wie in Hem geloven', zoals het avondmaalsformulier dat we in onze gemeente gebruiken zegt. We doen onszelf dus tekort als we ons van de avondmaalsviering onthouden.

In principe staat de avondmaalstafel open voor belijdende leden. Juist omdat kennis van de bijbel en het christelijk geloof afnemen is belijdenis doen van groot belang. Toch kan het voorkomen dat een gemeentelid géén belijdenis heeft gedaan en evenwel te kennen geeft deel te willen nemen aan de maaltijd des Heren. Dat verlangen vinden we van groter belang dan de formele toelating tot het heilig avondmaal, nl. belijdend lid te zijn. Wel zullen we bij hem/haar aandringen op het volgen van belijdeniscatechese en het doen van belijdenis.

In onze gemeente doen kinderen niet mee aan het heilig avondmaal, omdat we van mening zijn dat een zekere zelfreflectie ('zelfbeproeving') noodzakelijk is en goed begrip van de betekenis van het heilig avondmaal. Om kinderen met het heilig avondmaal vertrouwd te laten raken is het wel goed om daar van tijd tot tijd aandacht aan te besteden en de kinderen bij de viering ervan te betrekken.

Het kan voorkomen dat ouderen en zieken, gemeenteleden die aan huis gebonden zijn, het heilig avondmaal willen vieren. Op dit moment kennen we het zgn. huisavondmaal niet of nauwelijks.

In het verleden vond op de zondag voor de avondmaalsviering in de kerkdienst een moment van voorbereiding plaats. We zullen moeten nadenken over de vraag of het niet goed zou zijn die voorbereiding weer in te voeren en zo ook de gang naar het avondmaal te stimuleren.

Omdat we in onze kerk de zgn. bankencommunie kennen is de avondmaalsviering een vrij passief gebeuren. We vierden het eenmaal in een kring (in een avonddienst), waardoor de gemeenteleden een actievare rol speelden. We zullen moeten nadenken over andere, actievare vormen van avondmaalsviering.

In de avondmaalsdiensten gaat zoveel mogelijk de eigen predikant voor.

In de regel wordt gebruik gemaakt van het avondmaalsformulier zoals te vinden in *Beproevingen met het oog op de gereformeerde liturgie. Eerste aanvulling op het Dienstboek*, Zoetermeer 2012. Dit betreft een uitgave waar o.a. de Confessionele Vereniging nauw bij betrokken was.

Aandachtspunten:

- hoe kunnen we ouders beter zicht geven op de inhoud van de doop?
- hoe kunnen we meer dan tot nu toe ouders hun verantwoordelijkheid doen beseffen ten aanzien van de doop?
- hoe kunnen we ouders helpen in de geloofsopvoeding?
- hoe kunnen we deelname aan het heilig avondmaal stimuleren, zonder dat het een vanzelfsprekendheid wordt, maar een verlangen om beter te beseffen wat God in Christus voor ons heeft gedaan?
- met enige regelmaat de kinderen bij de viering van het avondmaal betrekken
- moeten we het zgn. huisavondmaal stimuleren? Zo ja, hoe dan?
- invoering van een voorbereidingsmoment op de zondag voorafgaand aan de avondmaalsviering
- nadenken over andere vormen van avondmaalsviering.
- verspreiden van het avondmaalsformulier onder de gemeenteleden.

Hoofdstuk 4 - Het pastoraat

Pastoraat

Pastoraat betekent letterlijk herderschap. Bedoeld wordt het herderschap, waarin Gods liefdevolle zorg voor de mens tot uitdrukking komt.

Pastoraat in algemene zin is aan alle mensen voorbehouden. Pastoraat is een voorwaarde om te kunnen leven in gemeenschap. Pastoraat als herderschap, waarin Gods liefdevolle zorg tot uiting komt, is dus aan alle leden van de gemeente voorbehouden.

Een bruikbare definitie van pastoraat is:

een relatie aangaan met mensen om in het licht van het Evangelie en in verbondenheid met de gemeente van Christus met hen een weg te zoeken in geloofs- en levensvragen.

Heel simpel zou je pastoraat ook kunnen noemen: een stukje meelopen met een ander. Denk aan het verhaal van de Emmaüsgangers (Lucas 24).⁸

Het pastoraat wordt in onze gemeente niet alleen verricht door de predikant, maar ook door de ouderlingen en de bezoekmedewerkers. Daarnaast is er een aantal contactpersonen. We zouden het nog breder kunnen zien: elk gemeentelid is pastor. We zien in de gemeente naar elkaar om. Niemand in de gemeente kan zeggen: 'Ben ik mijn broeders of zusters hoeder?' Wij zijn allen op onze manier betrokken bij het wel en wee van de ander, omdat we bij de gemeente van Christus behoren. We doen dat allemaal met de ons geschonken gaven, op onze manier, zo goed mogelijk. Die gaven hebben we ontvangen van God zelf.

Organisatie

Hoewel - met nadruk - wij allen op elkaar betrokken zijn, hebben de predikant, de ouderlingen en de bezoekmedewerkers een bijzondere verantwoordelijkheid voor het pastoraat.

In zekere zin valt de zondagse verkondiging als een vorm van pastoraat aan te merken. De gehele gemeente wordt aangesproken. Hier verstaan we onder pastoraat het meer individuele contact met gemeenteleden dat door predikant, ouderling of bezoekmedewerker wordt onderhouden. Te denken valt aan huisbezoek, ziekenbezoek, crisispastoraat, stervens- en rouwbegeleiding.

Aan de **predikant** is, waar het om pastoraat gaat, het volgende toevertrouwd:

- bezoeken van zieke gemeenteleden, thuis, in ziekenhuis, verpleeghuis of verzorgingstehuis
- stervensbegeleiding
- rouwverwerking
- crisispastoraat
- bezoeken van jubilerende bruidsparen
- bezoeken rond geboorte en doop
- voorzover daarvoor tijd is het bezoeken van de oudste gemeenteleden

⁸ De Amerikaanse Janet Brooks Gerloff (1947-2008) heeft er een prachtig schilderij van gemaakt.

Tot op heden is de afspraak dat de predikant alleen die jubilerende bruidsparen bezoekt, die op de e.o.a. wijze hebben laten weten (bijvoorbeeld door een kaart te sturen), dat zij contact met de predikant op prijs stellen. Het verdient overweging om deze regel te schrappen. Er wordt minder gefeest en daarom worden ook minder kaarten verstuurd, waardoor het lijkt of bruidsparen geen aandacht willen besteden aan hun jubileum.

In de praktijk blijkt dat de predikant niet toekomt aan het systematisch bezoeken van de oudste gemeenteleden. Er is, gezien het tijdgebrek, sprake van een zekere willekeur. Dat leidt tot onvrede bij zowel de predikant als de betreffende gemeenteleden. Hiervoor zal een oplossing moeten worden gezocht, die helder gecommuniceerd moet worden.

Aan de **ouderling** is, waar het om pastoraat gaat, het volgende toevertrouwd:

- kennismakingsbezoeken met nieuw-ingekomenen
- het onderhouden van contacten in zijn/haar sectie, zo mogelijk via het zgn. huisbezoek
- bezoeken van de gemeenteleden van 75+ rond de verjaardag (indien er in de sectie of straat geen contactpersoon is, dan neemt de ouderling een attentie mee, bijvoorbeeld een bloemetje)
- het onderhouden van contact met de contactpersonen
- schakelfunctie tussen gemeenteleden en de predikant (in kennis stellen van ziekenhuisopnamen en -andere- ingrijpende gebeurtenissen, zoals ernstige ziekte, persoonlijke, relationele en sociale problematiek)
- zo mogelijk vervullen van de functie van ouderling in rouw- en trouwdiensten van gemeenteleden uit de sectie
- moeten er uitnodigingen voor een gemeenteavond, groothuisbezoek, catechese etc. rondgebracht worden en is er geen contactpersoon in de sectie of straat, dan neemt de ouderling deze taak op zich (evt. i.s.m. een diaken)

Is een sectie vacant, dan wordt aan die sectie een andere ouderling gekoppeld. Het is niet de bedoeling dat de vervangende ouderling alle werkzaamheden in die sectie op zich neemt, maar in geval van rouw- en trouwdiensten de functie van ouderling vervult.

Omdat er een aantal vacatures ouderling is, zijn er bezoekmedewerkers aangesteld die de ouderlingen ondersteunen. Zij verrichten grotendeels dezelfde werkzaamheden als de ouderlingen, maar staan niet in het ambt en bezoeken dus niet de kerkenraadsvergaderingen. In een kerkdienst hebben zij de gelofte van geheimhouding afgelegd.

Aan de **bezoekmedewerker** wordt het volgende toevertrouwd:

- kennismakingsbezoeken met nieuw-ingekomenen
- het onderhouden van contacten in zijn/haar sectie, zo mogelijk via het zgn. huisbezoek
- bezoeken van de gemeenteleden van 75+ rond de verjaardag (indien er in de sectie of straat geen contactpersoon is, dan neemt de bezoekmedewerker een attentie mee, bijvoorbeeld een bloemetje)
- het onderhouden van contact met de contactpersonen
- schakelfunctie tussen gemeenteleden en de predikant (in kennis stellen van ziekenhuisopnamen en (andere) ingrijpende gebeurtenissen, zoals ernstige ziekte, persoonlijke, relationele en sociale problematiek)
- moeten er uitnodigingen voor een gemeenteavond, groothuisbezoek, catechese etc. rondgebracht worden en is er geen contactpersoon in de sectie of straat, dan neemt de bezoekmedewerker deze taak op zich (evt. i.s.m. een diaken)

Als een bezoekmedewerker en betreffende familie of personen het op prijs stellen dat een bezoekmedewerker aanwezig is bij een trouw- of rouwdienst, dan is daarvoor alle ruimte, zij het dat de bezoekmedewerker *niet ambtelijk* aanwezig is.

Behalve het (pastorale) huisbezoek is er ook het 'gewone' omzien naar elkaar. Dat geldt voor ieder gemeentelid. Toch hebben contactpersonen daarin een bijzondere functie. Zij zijn namelijk ook de ogen en oren van de predikant, de ouderlingen en de bezoekmedewerkers.

Aan de **contactpersoon** is het volgende toevertrouwd:

- het (pretentieloos) contact houden met gemeenteleden in een bepaalde straat/wijk
- indien nodig informatie uit de straat/wijk doorgeven aan de predikant, de ouderling of de bezoekmedewerker
- Het leggen en onderhouden van de contacten gebeurt o.a. door:
 - het brengen van een verjaardagsgroet (bloemetje) bij gemeenteleden van 75+
 - felicitaties bij geboorte en huwelijksjubilea.
 - aandacht bij ziekte en andere bijzondere gebeurtenissen
 - uitnodigingen voor gemeenteavond, groothuisbezoek, catechese etc. rondbrengen

Communicatie

Contactpersonen geven informatie die van belang is voor de wijkouderling of de bezoekmedewerker door en andersom. Is het van belang dat de predikant op de hoogte is van wat er speelt op een bepaald adres, dan geven de wijkouderlingen en bezoekmedewerkers dat aan hem door. Andersom zal de predikant zich inspannen om voor de wijkouderlingen en bezoekmedewerkers relevante informatie door te geven. Enige keren per jaar komen de ouderlingen, bezoekmedewerkers en de contactpersonen bij elkaar om ervaringen uit te wisselen.

Toerusting

Behalve om ervaringen uit te wisselen kunnen bovengenoemde bijeenkomsten ook gebruikt worden om toegerust te worden. Dit is een taak van de predikant. Onderwerpen kunnen bij de predikant worden ingediend.

Groothuisbezoek

Bekeken zal worden of het mogelijk is in het volgende seizoen weer groothuisbezoeken te organiseren. Groothuisbezoeken kunnen een bijdrage leveren aan het verstevigen van de onderlingen band.

Aandachtspunten

- het bezoekwerk zal beter op elkaar afgestemd moeten worden.
- er komt structurele(re) aandacht voor uitwisseling van ervaringen en toerusting.
- indien mogelijk gaan we weer groothuisbezoeken organiseren.
- gemeenteleden moet duidelijk worden gemaakt bij wie zij terecht kunnen als het gaat om pastoraat.

Bijlage: attentiebeleid

Hoofdstuk 5 - Missionair gemeente-zijn

Als wijkgemeente zijn we vooral naar binnengericht bezig. We hebben soms het gevoel dat we alle zeilen moeten bijzetten om het schip dat zich gemeente noemt drijvend te houden. Maar de gemeente is geen doel in zichzelf. We zijn gezonden in de wereld en daarom ook naar buiten gericht. Als we voor onszelf weten hoe waardevol het geloof is, is het logisch dat we ook anderen

daarin willen laten delen. Kerkverlating doet pijn. Hoe kunnen we mensen aan de rand van de gemeente en daarbuiten bereiken met het evangelie van Jezus Christus?

Op een gemeenteavond in 2014 hebben we daar over na gedacht. Uiteraard kan het niet bij die ene keer blijven.

Waar het om gaat

- De aanwezigheid van de Heer is de aantrekkingskracht van de kerk!
- De liefde. *Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.* (Johannes 13: 35)
- De bewogenheid met de wereld. *Toen Hij de scharen zag, werd Hij met ontferming bewogen, omdat ze voortgejaagd en afgemat waren als schapen die geen Herder hebben.* (Matteüs 9: 36)
- Vrijmoedigheid. *Altijd bereid tot verantwoording aan elk die u rekenschap vraagt van de hoop die in u is.* (1 Petrus 3: 15)

Wat er al is

1. We hebben allemaal onze contacten. Niet alleen binnen de gemeente, maar ook daar buiten. Die persoonlijke contacten zijn ontzettend belangrijk. Een folder verspreiden in de wijk (flyeren) met daarin genoemd de activiteiten van de kerk en waar de kerk voor staat kan goed zijn, maar juist in de persoonlijke contacten zijn we getuigen van wat in ons leeft en wat belangrijk voor ons is. Het is aan ons af te lezen. We zijn leesbare brieven van Christus (2 Korintiërs 3: 2, 3). Of, zoals iemand zei: 'Iedere dag 'flyert' de Heer van de kerk!'

2. Sinds 2014 zijn we betrokken bij het werk van Dabar op camping 'de Vechtvallei' in Diffelen (samen met de Christelijke Gereformeerde Kerk en leden van de Gereformeerde Kerk vrijg.). Jongeren stellen God door hun aanwezigheid en activiteiten God present in het leven van de campinggasten. Het gaat hier om evangelisatie- en recreatiewerk tijdens de zomervakantie (hoogseizoen), gedurende drie weken. Er zijn plannen om in plaats van drie weken zes weken op de camping aanwezig te zijn.

3. We verspreiden (m.n. op de campings) een folder waarin de kerken van Heemse (Protestantse wijkgemeenten Heemser-Esch en Heemse-West, de Christelijke

Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerk vrijg.) zich presenteren aan de vakantiegasten.

4. In de zomervakantie is er na iedere kerkdienst koffiedrinken in 'de Aerninckhoff', juist met het oog op de gasten.

5. Tijdens de zomervakantie stellen we op woensdagmiddag de kerk open.

Waar we aan kunnen werken

- Toegankelijkheid: een lage drempel hoeft niet ten koste te gaan van een heldere inhoud.

- Website. De website is het visitekaartje van de gemeente. Hoe kunnen we nog duidelijker maken waar we voor staan en waar het om draait in onze wijkgemeente?

- Wijkactiviteit. Een activiteit voor de wijk organiseren (samen met wijkgemeente Heemser-Esch), bijvoorbeeld een Vakantie Bijbelweek.

- Alphacursus. Zouden we een Alphacursus kunnen organiseren, het liefst i.s.m. andere (wijk)gemeenten?

- Ideeën?

Hoofdstuk 6 - Diaconaat, beheer, vorming & toerusting, jeugdwerk

Voor wat betreft het diaconaat, het beheer, vorming & toerusting en het jeugdwerk volstaan we door te verwijzen naar de beleidsplannen van het College van Diakenen, het College van Kerkrentmeesters, het beleidsplan van de Algemene Kerkenraad en het beleidsplan van de (wijk)jeugdraad.

Toelichting

De *diaconie* van onze wijkgemeente werkt nauw samen met die van wijkgemeente Heemser Esch en Marslanden. Bovendien valt vrijwel al het diaconale werk onder de verantwoordelijkheid van het College van Diakenen van de Protestantse Gemeente Hardenberg. Het beleidsplan van het College van Diakenen is in te downloaden via:

http://images.protestantsekerk.net/uploads/klant229/BELEIDSPLAN_College_van_Diakenen.pdf

De wijkkerkenraad heeft één vertegenwoordiger, een ouderling-kerkrentmeester, afgevaardigd naar het *College van Kerkrentmeesters*. Dit College heeft een eigen beleidsplan. Het is helaas niet te downloaden.

Elke wijkkerkenraad is vertegenwoordigd in de *Algemene Kerkenraad* van de Protestantse Gemeente Hardenberg-Heemse. Voor het beleidsplan van de Algemene Kerkenraad, zie:

http://images.protestantsekerk.net/uploads/klant229/BELEIDSPLAN_Algemene_Kerkenraad.pdf

Het *Vormings- en Toerustingswerk* is 'uitbesteed' aan de commissie VoTo. Ook de wijkpredikant van Heemse West levert een jaarlijks een bijdrage aan het programma. Het programma is te vinden op de website van de Protestantse Gemeente Hardenberg-Heemse.

De *wijkjeugdraad*, een samenwerkingsverband van beide wijkgemeenten betreffende het jeugdwerk, heeft een eigen beleidsplan. We missen in de kerkenraad een jeugdouderling- of diaken. Gelukkig is een tweetal gemeenteleden bereid gevonden de kerkenraad in de wijkjeugdraad te vertegenwoordigen. Op dit moment richt het tweetal zich erop de jongeren van de gemeente meer op elkaar te betrekken en voor catechese warm te maken. Daarvoor zijn overigens wel gemeenteleden uit Heemse West nodig. Op dit moment is er nog weinig animo voor.

Op cbs De Vlinder wordt door de predikant van wijkgemeente Heemser Esch basiscatechese gegeven. Heemser Esch zorgt voor een kerk- en schooldienst met De Vlinder. De predikant van onze wijkgemeente verzorgt per januari 2016 basiscatechese op de cbs van Rheezerveen en zorgt jaarlijks voor een kerk- en schooldienst met die school.

Aandachtspunten

- de waarschijnlijke bouw van een AZC zal mogelijk ook e.e.a. van de kerken vragen; aanspreekpunt is het Diaconaal Platform.
- volgens de plaatstelijke regeling dient elke wijkkerkenraad twee kerkrentmeesters te hebben, waarvan er één is afgevaardigd naar het College van Kerkrentmeesters; de functie van de andere kerkrentmeester is daardoor niet duidelijk, bij de Algemene Kerkenraad is dit inmiddels aangekaart.
- enthousiasmeren van gemeenteleden om iets voor catechese te doen.
- komen tot de invulling van de vacature(s) jeugdouderling/jeugddiaken.
- vergroten van het besef dat het jeugdwerk tot een van de taken van de kerkenraad behoort.
- enthousiasmeren van jongeren voor (laagdrempelige) catechese.

Bijlage: dienstdoende kerkenraadsleden

1. Morgendienst: de ouderling van dienst vult het formulier van de afkondigingen in, doet de afkondigingen en geeft de voor de predikant van belangzijnde informatie door (meestal te vinden op Kerkcontact of in de knijper die op tafel ligt). De tweede ouderling spreekt het consistoriegebed uit.
2. Bij avonddiensten spreekt de diaken van dienst het consistoriegebed uit.
3. De afkondiging van overlijdens en jubilea vinden plaats in de morgendienst, voorafgaand aan de voorbeden.
4. In de avonddienst wordt een bericht van overlijden - alleen als de uitvaart nog moet plaatsvinden! - afgelezen aan het begin van de dienst door de ouderling van dienst.
5. Indien mogelijk is de ouderling van dienst bij het doopgesprek aanwezig. In principe is dat de wijkouderling. Bij de doop wordt aan de ouders een kinderbijbel gegeven door de dienstdoende ouderling (bij een tweede of volgende doop binnen een gezin wordt een boekje gegeven).
6. Is er bij de viering van het heilig avondmaal brood en/of wijn tekort, dan zorgt de ouderling van dienst voor aanvulling (brood en wijn staan in de consistoriekamer).
7. In een gezamenlijke dienst o.v.v. Heemse West is de ouderling van dienst iemand uit die wijkgemeente. Ouderlingen uit Heemse West doen geen dienst in bijvoorbeeld Thomasvieringen, Taizédiensten etc.

Bijlage: attentiebeleid

Soms is het goed en mooi om niet met lege handen op bezoek te gaan, zoals bij kraambezoek of een jubileum. Het College van Kerkrentmeesters heeft daar een maximumbedrag van € 6,- voor gesteld. Dit bedrag komt uit de zgn. algemene middelen. Moet voor een attentie meer worden betaald, dan worden de meerkosten aan het wijkfonds onttrokken.

Bij boekhandel Heijink, bloemist Mimosa, de Baander en de Derde Wereldwinkel is het mogelijk de attenties op rekening te kopen (o.v.v. wijkgemeente Heemse West). Koopt u een attentie elders, dan dient dit zelf betaald te worden. De nota kan dan bij het kerkelijk bureau worden gedeclareerd.

	<i>Door wijkteam</i>	<i>Door de kerk</i>
<i>Bij geboorte</i>	Boekje (verkrijgbaar op het kerkelijk bureau)	Voor het eerste kind een kinderbijbel bij de doop; voor volgende kinderen een boekje
<i>Bij belijdenis</i>	-	Belijdenisgeschenk
<i>Huwelijk</i>	Kaart/attentie	Huwelijksbijbel
<i>Overlijden</i>	Evt. kaart	-
<i>Jubilea 25-40-50-60 etc.</i>	Attentie	Bijbels dagboek (predikant)
<i>Verhuizing van buiten</i>	Bloemetje	-
<i>Examen</i>	-	Waardebon (jeugdraad)
<i>Verjaardag vanaf 75</i>	Attentie	
<i>Ziekenhuisopname</i>	Kaart	-
<i>Weer thuis</i>	Attentie	-
<i>Langdurig zieken</i>	Attentie	Kerstattentie (diaconie)
<i>Afscheid kinderkerk</i>	Liedboek/jeugdbijbel	Bloemetje (wijkfonds)
<i>Kerst</i>	Kerstattentie voor 76+ Voor langdurig zieke en waar in het afgelopen jaar iemand is overleden	Per jaar bekijken (kerkrentmeesters + diaconie)

Wijkstatistiek per 24-11-2015 Heemse West

Gemeente-opbouw	Totaal	Perc.					
Aantal vrouwen	341	49,2%					
Aantal onbekend	1	,1%					
Totaal geregistreerd	693						
Aantal past. eenheden	344						
Gem. personen per PE	2,0						
Aantal actieve leden	693						
Aantal overige leden	0						
	Totaal	Perc.	Mannen	Vrouwen			
belijdend lid	438	63,2%	207	231			
ongedoopt kind	21	3,0%	10	11			
blijkgever	1	,1%	1	0			
meegeregistreerd	6	,9%	4	2			
Overige leden	0	0,0%	0	0			
	Totaal	Perc.	Mannen	Vrouwen			
Leeftijdsopbouw							
20 - 39 jaar	101	14,6%	59	42			
40 - 64 jaar	240	34,6%	131	109			
> 64 jaar	231	33,3%	100	131			
onbekend	0	0,0%	0	0			
	Totaal	Mannen	Vrouwen				
Geboorten jaar 2015	0	1	0				
	Totaal	Mannen	Vrouwen				
Doop jaar 2015	0	0	0				
	Totaal	Mannen	Vrouwen				
Belijdenis jaar 2015	1	1	0				
	Burg. huw.	Kerk. huw.	Ontbonden	> scheiding	> overlijden	> onbekend	
Huwelijk jaar 2015	0	0	12	3	8	1	
	Totaal	Mannen	gem. lft.	Vrouwen	gem. lft.		
Overleden jaar 2015	0	0	0,0	0	0,0		